

Додаток Д

Навчально-методичні матеріали для педагогічної підготовки військових викладачів до реалізації моделі організації військової підготовки студентів цивільних ВНЗ, що були розроблені у процесі дослідження

Д.1. Програма спецкурсу “Педагогічні засади організації військово-професійної підготовки студентів ВНЗ в умовах реформування ЗСУ і модернізації вищої освіти” для викладачів факультету підготовки офіцерів запасу

I. Організаційно-методичні вказівки

1. Програма спецкурсу розроблена на підставі Законів України “Про вищу освіту”, “Про загальний військовий обов’язок і військову службу”, постанови Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 року № 866 “Про військову підготовку студентів за програмою офіцерів запасу”, “Положення про військові навчальні підрозділи ВНЗ”, затвердженого спільним наказом Міністерства освіти і науки України та Міністерства оборони України від 20 червня 2003 року № 400/192, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 27 жовтня 2003 року за № 978/8299; Наказу Першого Заступника Міністра Оборони України від 29.10.98 №11 “Про стандартизацію нормативного та науково-методичного забезпечення підготовки військових фахівців з вищою освітою”; Наказу Міністра Освіти України від 31.07.98 №285 “Про порядок розроблення складових нормативного і навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою”, Додатку до Наказу Міносвіти №285 від 31.07.98 “Комплекс нормативних документів для розробки складових системи стандартів вищої освіти”, розробленим Інститутом змісту і методів навчання Міністерства освіти України.

2. Навчання за програмою спецкурсу організується на базі навчального відділу інституту відповідно загальній методиці організації у вищих військових навчальних закладах системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників [232].

3. Головним завданням навчання за програмою спецкурсу є психолого-педагогічна підготовка викладачів факультету підготовки офіцерів запасу до реалізації організаційно-педагогічних умов військової підготовки студентів цивільних ВНЗ, забезпечення необхідної теоретичної бази щодо запровадження в навчально-виховний процес моделі організації військової підготовки студентів ВНЗ у сучасних умовах реформування ЗСУ і модернізації вищої освіти в контексті Болонського процесу; підвищення кваліфікації викладачів у напрямку впровадження сучасних технологій навчання, переходу від модульно-рейтингової до модульно-кредитної системи організації навчального процесу, а також у розробці та застосуванні тестових засобів моніторингу якості підготовки студентів ВНЗ.

4. Для проведення занять за програмою спецкурсу можливо залучати керівництво інституту, начальників (завідувачів) кафедр, професорів, доцентів, найбільш досвідчених старших викладачів, працівників науково-організаційного відділу та науково-дослідницької лабораторії (проблем військової освіти).

Загальний бюджет часу становить 54 години навчальних занять за основним розкладом.

Для закріплення пройденого матеріалу та підготовки до занять слухачам виділяється 27 годин для їх самостійної роботи. Тривалість навчального часу заняття 45 хвилин.

5. Предметом спецкурсу є навчально-виховний процес та порядок його організації на факультеті підготовки офіцерів запасу при вищому військовому навчальному закладі (ВВНЗ) з метою запровадження структурно-функціональної моделі організації військової підготовки студентів цивільних ВНЗ.

Наукова основа спецкурсу – теорія і практика реформування і розвитку ЗСУ, теорія навчання (дидактика) та виховання.

Методологічну основу викладання спецкурсу складають положення загальної військової педагогіки та психології, методичне обґрунтування підстав нормативного та навчально-методичного забезпечення військово-професійної підготовки студентів ВНЗ у військових навчальних підрозділах відповідно до вимог Законів Украї-

ни “Про вищу освіту” і “Про загальний військовий обов’язок і військову службу”, керівних та інструктивних документів, зазначених у пп. І.1.

Вивчення програми спецкурсу базується на досвіді, які слухачі отримали в ході своєї педагогічної діяльності, а також на знаннях загальної психології і педагогіки. Знання та вміння, одержані при вивченні програми спецкурсу є базою для подальшої професійної діяльності викладачів з організації на факультеті підготовки офіцерів запасу при ВВНЗ військової підготовки студентів цивільних ВНЗ.

6. Особливістю побудови спецкурсу є можливість вивчати навчальні модулі: теоретичний, практичний і модуль самоосвіти викладачів, як послідовно, так і паралельно-послідовно, на вимогу слухачів, за альтернативними структурно-логічними схемами підготовки.

7. Теми занять навчальних модулів за програмою спецкурсу вивчати в послідовності, яка вказана у плані вивчення програми спецкурсу. При проведенні занять широко використовувати накопичений досвід в організації навчального процесу в інституті, його матеріально-технічну базу, класно-лабораторне обладнання та навчально-методичний фонд.

Спочатку вивчати теоретичні положення методики військово-професійної підготовки студентів ВНЗ, потім організувати практичну роботу з розробки відповідних нормативних і навчально-методичних матеріалів по кожному функціональному напрямку організації навчально-виховного процесу на факультеті підготовки офіцерів запасу при ОІСВ.

8. Лекції за програмою спецкурсу читати, як правило, у формі діалогу зі слухачами, широко використовувати постановку проблемних питань, технічні засоби навчання, слайди, схеми, таблиці, плакати та оригінали тих чи інших документів. Основними методами навчання повинні бути розповідь, пояснення з показом та бесіда у формі дискусії. Основна мета лекційних занять – детальне вивчення змісту навчальних питань.

Для ефективного використання навчального часу доцільно забезпечувати слухачів роздавальним матеріалом.

При проведенні занять поєднувати класичні та активні й інтерактивні методи і форми навчання.

9. Семінарські та практичні заняття за програмою спецкурсу проводити з метою поглиблення і закріплення знань, одержаних на лекційних заняттях, контролю за самостійною роботою слухачів щодо безпосередньої розробки проектів складових системи стандартів військово-професійної підготовки студентів ВНЗ для кадрового резерву ЗСУ, інших навчально–методичних матеріалів. Заняття проводити, як правило, дискусійним та реферативним методами. Плани проведення семінарів видавати на перших лекціях з відповідних тем.

10. Тьюторські та індивідуальні консультації за програмою спецкурсу проводити в навчальному відділі інституту, на кафедрах факультету підготовки офіцерів запасу з метою вдосконалення навичок слухачів у плануванні навчального процесу, його організації відповідно моделі військової підготовки студентів цивільних ВНЗ, у розробці проектів складових системи стандартів військової підготовки студентів, підготовці навчально–методичних матеріалів відповідно нормативним вимогам.

Особливу увагу при цьому звернути на розробку навчальних робочих програм і тематичних планів відповідно вимогам освітніх стандартів. При проведенні занять за програмою спецкурсу в якості вихідних і контрольних даних використовувати зміст плануючих документів інституту.

11. Самостійну роботу слухачів щодо безпосередньої розробки проектів складових системи стандартів військової підготовки студентів ВНЗ в ОІСВ забезпечувати необхідною літературою, навчально-методичними посібниками та науково-методичним матеріалом.

12. Кінцевим результатом запровадження спецкурсу для викладачів факультету підготовки офіцерів запасу слід очікувати підвищення якості військової підготовки студентів цивільних ВНЗ, як офіцерів резерву ЗСУ.

II. Завдання навчання

В результаті вивчення програми спецкурсу слухачі повинні:

ЗНАТИ: вимоги та зміст основних керівних документів щодо військової підготовки студентів цивільних ВНЗ для кадрового резерву ЗСУ, вимоги та зміст основних нормативних документів щодо розробки складових системи освітніх стандартів і організації навчального процесу у вищих навчальних закладах Міністерства оборони України та Міністерства освіти і науки України; структуру та завдання ОІСВ щодо розробки проекту складових системи освітніх стандартів у сучасних умовах; сутність і зміст навчальної, методичної та наукової роботи, спрямованої на реалізацію методики організації у ВВНЗ військової підготовки студентів ВНЗ; методику планування та порядок розробки і оформлення основних документів з організації і стандартизації навчального процесу у ВВНЗ; сутність модульної технології навчання, рейтингового контролю знань, особистісне орієнтованого навчання, інформаційних, комп'ютерних та педагогічних технологій, методів і форм активного та інтерактивного навчання.

ВМІТИ: організовувати та проводити навчальну, методичну і наукову роботи, спрямовані на запровадження моделі організації військової підготовки студентів цивільних ВНЗ; розробляти робочі навчальні програми, тематичні плани, нормативні і навчально-методичні матеріали відповідно вимогам освітніх стандартів: кваліфікаційні характеристики, професійні програми військової підготовки студентів з навчальних дисциплін і засоби діагностики – тести об'єктивного контролю рівня військової підготовки студентів з навчальних дисциплін, і запроваджувати їх у навчально-виховний процес, а також аналізувати і коригувати розроблені нормативні і навчально-методичні матеріали.

ОРІЄНТУВАТИСЯ: в загальних особливостях і принципах військової підготовки студентів цивільних ВНЗ як офіцерів резерву ЗС у навчальних закладах зарубіжних армій; у психолого-педагогічних аспектах застосування інноваційних модульних технологій навчання: модульно-рейтингової, модульно-розвивальної, проблемно-модульної та інформаційно-модульної; а також кредитно-модульної, аналогічної Європейській системі ECTS, у конструюванні і застосуванні сучасних засобів педагогічної діагностики для підвищення, за вимогами ECTS, їх об'єктивності.

План вивчення програми спецкурсу “Педагогічні засади організації військової підготовки студентів цивільних ВНЗ в умовах реформування ЗСУ і модернізації вищої освіти” за модулями, темами, видами та змістом навчальних занять подано в таблиці Д.1.

Таблиця Д.1

План вивчення програми спецкурсу за модулями, темами, видами та змістом навчальних занять

№ з/р	Види занять за модулями	К-ть год.	Модулі, теми та навчальні питання занять
Теоретичний (лекційний) навчальний модуль спецкурсу			
І загально-ознайомлювальний мінімодуль теоретичного модуля спецкурсу			
1	Лекція № 1	2	<p><i>Заняття 1.</i> Задачі загальнодержавної системи вищої освіти України</p> <p>Навчальні питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Законодавство України про вищу освіту та її структуру. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес. 2. Інтеграція військової та цивільної освіти на єдиних законодавчих і нормативно-правових засадах. 3. Організаційно-управлінська інфраструктура системи військової підготовки студентів цивільних ВНЗ як офіцерів резерву Збройних Сил України.
2	Лекція № 2	2	<p><i>Заняття 2.</i> Кадровий менеджмент на сучасному етапі реформування та розвитку Збройних Сил України</p> <p>Навчальні питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Перспективи розвитку і реформування Збройних Сил України та задачі модернізації освіти. 2. Державний менеджмент у сфері ВПП студентів цивільних ВНЗ для кадрового резерву ЗСУ.

			3. Нормативно-правові засади кадрового менеджменту у сфері ВПП студентів цивільних ВНЗ
3	Лекція № 3	2	<i>Заняття 3.</i> Загальні особливості військово-професійної підготовки офіцерів резерву Збройних Сил у

Продовження табл. Д.1

			навчальних закладах зарубіжних армій Навчальні питання: 1. Система військово-професійної підготовки офіцерів резерву Збройних Сил країн - членів НАТО. 2. Основні методологічні принципи підготовки офіцерів резерву Збройних Сил у навчальних закладах зарубіжних армій.
4	Лекція № 4	2	<i>Заняття 4.</i> Досвід організації військово-професійної підготовки студентів, як офіцерів резерву ЗС, у зарубіжній вищій школі Навчальні питання: 1. Методики, види, форми і методи організації навчальних занять майбутніх офіцерів-резервістів у вищих навчальних закладах зарубіжних армій 2. Методи і форми організації занять з бойової підготовки майбутніх офіцерів-резервістів ЗС зарубіжжя
II базовий науково-теоретичний мінімодуль спецкурсу			
5	Лекція № 5	2	<i>Заняття 5.</i> Науково-теоретичні засади організації військової підготовки студентів цивільних ВНЗ Навчальні питання: 1. Вплив об'єктивних і суб'єктивних чинників на організацію ВПП студентів ВНЗ як офіцерів резерву ЗСУ в сучасних умовах їх реформування і модернізації вищої освіти. 2. Організаційно-педагогічні умови ефективності ВП студентів ЦВНЗ та їх реалізація у процесі навчання.

6	Лекція № 6	2	<i>Заняття 6.</i> Теоретичні основи управління процесом військової підготовки студентів цивільних ВНЗ
---	------------	---	---

Продовження табл. Д.1

			<p>Навчальні питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Педагогічний менеджмент як сучасна теорія управління педагогічними системами. 2. Принципи і концептуальні положення логістики як нової теоретичної концепції і практичного інструменту вдосконалення організаційно-управлінських систем. 3. Структурно-функціональна модель організації військової підготовки студентів цивільних ВНЗ.
7	Лекція № 7	2	<p><i>Заняття 7.</i> Загальні відомості щодо інноваційних процесів у військовому навчанні</p> <p>Навчальні питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність педагогічної інноватики. Принципи та закономірності інноваційних процесів у військовому навчанні. 2. Реформування і стандартизація вищої освіти як шляхи її оновлення
8	Лекція № 8	2	<p><i>Заняття 8.</i> Сучасні педагогічні технології у військовому навчанні</p> <p>Навчальні питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність технології навчання. Критерії технологічності. 2. Світова практика модульного навчання. Принципи модульного навчання. Модульне навчання у вищих навчальних закладах зарубіжних армій 3. Інформатизація освіти та інноваційні технології у військовому навчанні (модульно-рейтингова, модульно-розвивальна, проблемно-модульна, інформаційно-модульна, імітаційне моделювання)

			4. Комп'ютерні технології навчання.
--	--	--	-------------------------------------

Продовження табл. Д.1

9	Лекція № 9	2	<p><i>Заняття 9.</i> Когнітивно-мотиваційні засади успішності військової підготовки студентів цивільних ВНЗ</p> <p>Навчальні питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Засоби розвитку пізнавального інтересу студентів стосовно військового навчання. 2. Активні та інтерактивні форми і методи навчання. 3. Особистісне орієнтоване навчання. 4. Військово-професійна мобільність майбутніх офіцерів резерву ЗСУ.
10	Лекція № 10	2	<p><i>Заняття 10.</i> Модернізація вищої освіти України в контексті Болонського процесу</p> <p>Навчальні питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Болонський процес як засіб інтеграції і демократизації вищої освіти 2. Основні цілі і завдання Болонського процесу. 3. Перехід від модульно-рейтингової до кредитно-модульної системи організації військово-навчального процесу. 4. Шкала оцінювання ECTS для оцінки якості

			військової підготовки студентів цивільних ВНЗ
11	Лекція № 11	2	<p><i>Заняття 11. Стандартизація вищої освіти</i></p> <p>Навчальні питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Принципи розробки складових системи стандартів вищої військової освіти 2. Науково-теоретичні основи розробки проекту складових системи стандартів військової підготовки студентів ВНЗ, як офіцерів резерву ЗСУ: кваліфікаційної характеристики, професійної програми і засобів

Продовження табл. Д.1

			<p>діагностики якості підготовки за певними військово-обліковими спеціальностями.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Тести як складові системи стандартів, спосіб об'єктивного контролю якості підготовки і педагогічна основа автоматизованих навчально-контролюючих програм у комп'ютерних технологіях навчання. <p>Принципи конструювання тестів.</p>
12	Лекція № 12	2	<p><i>Заняття 12. Особливості реалізації організаційно-педагогічних умов військової підготовки студентів цивільних ВНЗ у процесі навчання</i></p> <p>Навчальні питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення шляхів і засобів реалізації організаційно-педагогічних умов у навчально-виховному процесі факультету підготовки офіцерів запасу (ФПОЗ). 2. Теоретико-методичні завдання викладачів ФПОЗ, пов'язані з упровадженням у процес навчання організаційно-педагогічних умов військової підготовки студентів цивільних ВНЗ. 3. Система моніторингу і показники якості військової

			підготовки студентів цивільних ВНЗ.
III методичний мінімодуль теоретичного модуля спецкурсу			
13	Лекція № 13	2	<p><i>Заняття 13.</i> Методичні засади запровадження моделі організації військової підготовки студентів ВНЗ</p> <p>Навчальні питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика моделі організації військової підготовки студентів і методики реалізації організаційно-педагогічних умов її ефективності. 2. Методика розробки навчально-планувальних документів: проектів кваліфікаційних характеристик і
Продовження табл. Д.1			
			<p>професійних програм військової підготовки за фахом, навчальних планів і програм, семестрових структурно-логічних схем навчання та їх вплив на ритмічність функціонування усіх ланок системи організації військової підготовки студентів на ФПОЗ.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Методика визначення рівня якості військової підготовки студентів цивільних ВНЗ та їхньої навчально-пізнавальної активності
14	Лекція № 14	2	<p><i>Заняття 14.</i> Методика конструювання і застосування тестових засобів моніторингу якості військової підготовки студентів цивільних ВНЗ.</p> <p>Навчальні питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Методика розробки тестових засобів діагностики рівня якості військової підготовки студентів ВНЗ 2. Алгоритм створювання тестів 3. Методичні рекомендації щодо вибору форм тестових завдань та психометричного аналізу тестів. 4. Методичні рекомендації щодо проведення тестових випробувань та оцінювання їх результатів.
15	Лекція № 15	2	<i>Заняття 15.</i> Методичні засади організації навчально-

			<p>виховного процесу військової підготовки студентів цивільних ВНЗ</p> <p>Навчальні питання:</p> <p>1. Методика модульної побудови курсів навчання і використання сучасних технологій: модульно-рейтингової, проблемно-модульних, інформаційно-модульних, комп'ютерних, імітаційного моделювання тощо, або їх окремих елементів.</p> <p>2. Методика встановлення і використання зовнішніх і</p>
			Продовження табл. Д.1
			<p>внутрішніх міжпредметних зв'язків на заняттях.</p> <p>3. Методичні основи активного та інтерактивного навчання. Методичні рекомендації щодо організації проблемно-дискусійних занять.</p>
16	Лекція № 16	2	<p><i>Заняття 16.</i> Методичні основи системи управління процесом військової підготовки студентів ВНЗ</p> <p>Навчальні питання:</p> <p>1. Вдосконалення організаційно-управлінської інфраструктури системи військової підготовки студентів ВНЗ як офіцерів резерву ЗСУ</p> <p>2. Функції виконавців - суб'єктів військово-професійної підготовки на тактичних рівнях інфраструктури.</p>
17	Лекція № 17	2	<p><i>Заняття 17.</i> Методичні основи організації і проведення самостійної військово-професійної підготовки студентів як основи особистісне орієнтованого модульного навчання</p> <p>Навчальні питання:</p> <p>1. Загальні положення щодо планування і організації самостійної підготовки студентів, як майбутніх офіцерів резерву ЗСУ.</p> <p>2. Індивідуальне планування власної самостійної підго-</p>

			товки студентів ВНЗ. 3. Перспективи використання для самостійної підготовки і самоконтролю майбутніх офіцерів-резервістів комплектів методичних матеріалів, аналогічних прийнятим у зарубіжних ВНП “пакетам знань”.
18	Лекція № 18	2	<i>Заняття 18.</i> Методика моніторингу якості військової підготовки студентів цивільних ВНЗ Навчальні питання:

Продовження табл. Д.1

			1. Обґрунтування використання батареї взаємодоповнюючих методів і методик у системі моніторингу якості військової підготовки студентів ВНЗ. 2. Методичні рекомендації щодо оцінювання рівня якості військової підготовки студентів ВНЗ.
Практичний навчальний модуль спецкурсу			
1	Практичне заняття № 1	2	<i>Заняття 1.</i> Практичні та методичні завдання викладачів ФПОЗ, пов’язані з упровадженням у процес навчання організаційно-педагогічних умов військової підготовки студентів цивільних ВНЗ.
2	Семинар № 1	2	<i>Заняття 5.</i> Організація навчально–виховного процесу на факультеті підготовки офіцерів запасу (ФПОЗ) щодо запровадження в експериментальних взводах студентів моделі військової підготовки студентів цивільних ВНЗ і реалізації організаційно-педагогічних умов, як основи її результативності.
3	Практичне заняття № 2	2	<i>Заняття 2.</i> Розробка навчально-планувальних документів: проектів кваліфікаційних характеристик і професійних програм військової підготовки за фахом.
4	Практичне заняття № 3	2	<i>Заняття 3.</i> Розробка навчально-планувальних документів: навчальних планів і програм, семестрових структурно-логічних схем навчання з визначенням внутрішніх і зовнішніх міжпредметних зв’язків.

5	Практичне заняття № 4	2	<i>Заняття 4.</i> Розробка згідно з нормативними вимогами засобів діагностики - тестів об'єктивного контролю рівня військової підготовки студентів цивільних ВНЗ, як базового засобу запровадження системи моніторингу якості військової підготовки студентів.
6	Семінар № 2	2	<i>Заняття 6.</i> Наукова експертиза та обговорення

Продовження табл. Д.1

6	Семінар № 2	2	розроблених проєктів складових системи стандартів військової підготовки студентів цивільних ВНЗ: кваліфікаційної характеристики і професійної програми, а також тестових засобів діагностики.
7	Семінар № 3	2	<i>Заняття 7.</i> Обмін досвідом щодо вдосконалення системи управління навчально–виховним процесом військової підготовки стосовно функцій його суб'єктів (викладачів і студентів) та впровадження системи моніторингу якості підготовки.
8	Семінар № 4	2	<i>Заняття 8.</i> Обговорення техніки індивідуального планування самостійної підготовки і самоконтролю як передумови саморозвитку і самовдосконалення суб'єктів навчально–виховного процесу - виконавців тактичних рівнів інфраструктури.
9	Семінар № 5	2	<i>Заняття 9.</i> Підведення підсумків першої серії експерименту. Обмін досвідом щодо результатів запровадження в навчально–виховний процес організаційно-педагогічних умов військової підготовки студентів цивільних ВНЗ.

визначеному

Модуль самоосвіти викладачів

1	Тьюторські заняття (з 2-3 викладачами)		Проводяться поза розкладом навчальних занять на вимогу викладачів за навчальним матеріалом окремих тем теоретичного і практичного модулів спецкурсу “Педагогічні засади організації військової підготовки
---	--	--	---

2	Індивідуальні консультації		студентів цивільних ВНЗ в умовах реформування ЗСУ і модернізації вищої освіти”
3	Самостійні заняття	27	Проводяться поза розкладом навчальних занять з використанням науково-методичних матеріалів відповідно методичним рекомендаціям

Д.2. Приклади побудови структурно-логічних схем навчання

Альтернативні структурно-логічні схеми навчання (паралельно-послідовного і послідовного) за програмою спецкурсу “Педагогічні засади організації військової підготовки студентів цивільних ВНЗ в умовах реформування ЗСУ і модернізації вищої освіти” подані відповідно на рис. Д.1. і Д.2.

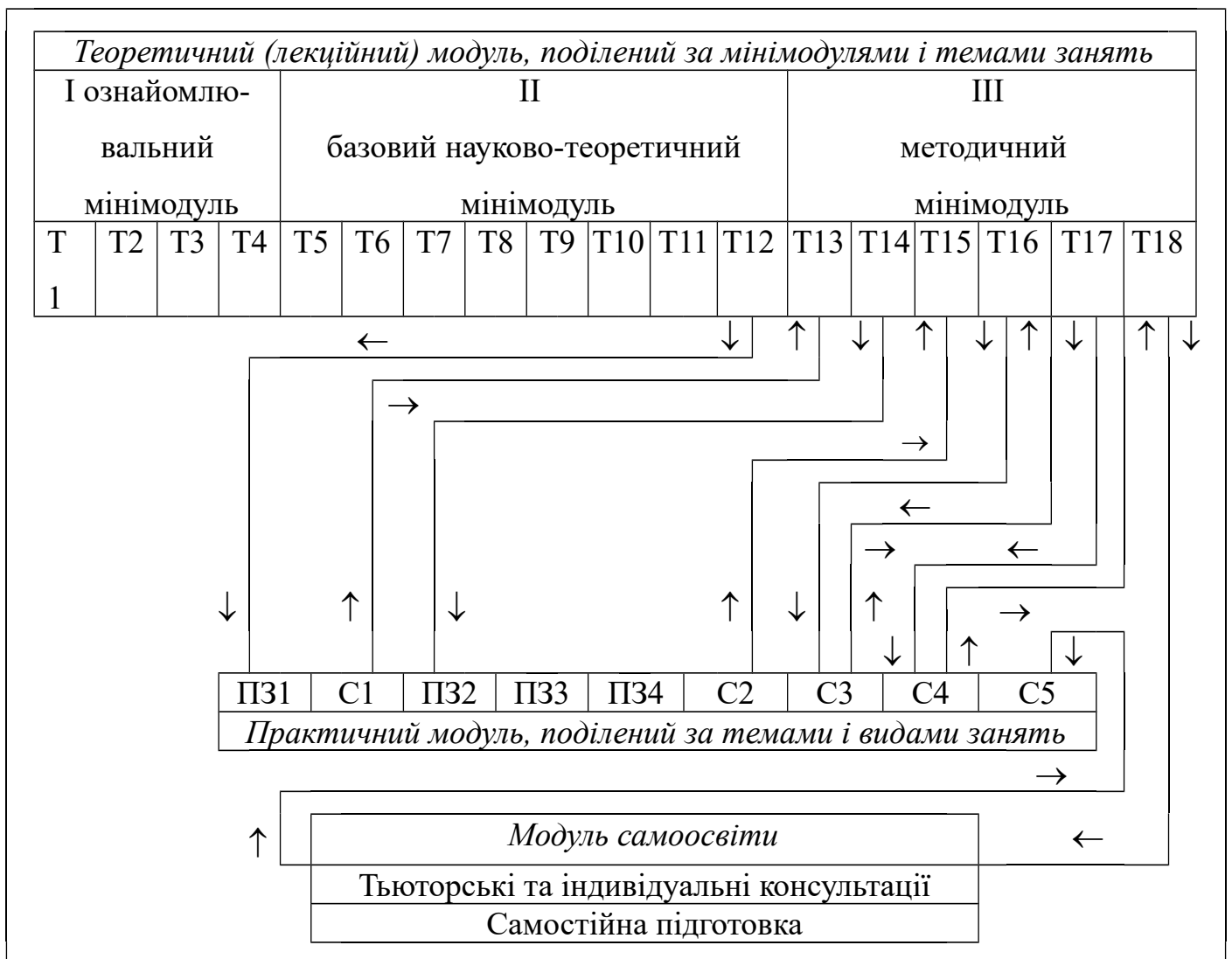

Рис. Д.1. Структурно-логічна схема паралельно-послідовного навчання
(альтернативний варіант)

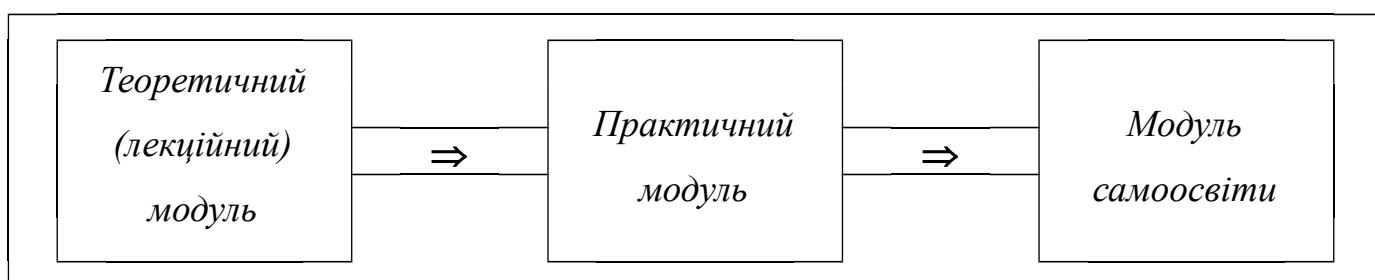

Рис. Д.2. Структурно-логічна схема послідовного навчання

Приклад побудови семестрових структурно-логічних схем навчання за програмою військової підготовки студентів цивільних ВНЗ подано на рис. Д.3.

Умовні позначення, використані при розробці структурно-логічної схеми навчання студентів ВНЗ у 4 семестрі другого курсу (див. рис.Д.3.) :

Т – тема,

число після Т – номер теми в тематичному плані інтегрованої навчальної дисципліни,

Л – лекція,

ГЗ – групове заняття,

ПЗ - практичне заняття,

С – семінар,

КР – контрольна робота,

МК – модульний контроль,

число під літерами – кількість навчальних годин, що відведено на теми і заняття;

*Г – зовнішній взаємозв'язок теми заняття з гуманітарними дисциплінами, що викладаються у ВНЗ;

*Ф – зовнішній взаємозв'язок теми заняття з фундаментальними дисциплінами, що викладаються у ВНЗ;

→ - напрям внутрішнього міжпредметного взаємозв'язку.

Д.3. Робоча навчальна програма курсу „Засоби індивідуального захисту”, введеного в якості варіативного в експериментальних взводах студентів.

I. Мета і головні завдання

Вивчення дисципліни „Засоби індивідуального захисту” спрямоване на розвиток когнітивної активності майбутніх офіцерів запасу в напрямку військового навчання та їхньої військово-професійної мобільності, на формування в них системи знань з класифікації, конструкції та матеріалів засобів індивідуального захисту не тільки військовослужбовців, але й цивільних, а також методів визначення службових властивостей цих засобів, правил їх зберігання та експлуатації.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні :

ЗНАТИ: металеві і неметалеві захисні матеріали, що використовуються у військовій техніці і засобах індивідуального бронезахисту (на понятійному рівні); основні властивості захисних матеріалів (на понятійному рівні); призначення, класифікацію, технічні характеристики та конструкцію засобів індивідуального бронезахисту (на понятійному рівні); правила експлуатації та зберігання засобів індивідуального бронезахисту, а також заходи з відновлення їх службових властивостей (на понятійному рівні).

ВМІТИ: організувати захист особового складу взводу (групи) і всебічне забезпечення дій взводу (групи) спеціальними засобами індивідуального захисту при виконанні завдань з бойової та гуманітарної підготовки (на репродуктивному рівні); самостійно готувати засоби індивідуального захисту та похідне спорядження

військовослужбовця для виконання військово-професійних завдань (на репродуктивному рівні); правильно експлуатувати і зберігати засоби індивідуального захисту та обладнання взводу (групи) (на репродуктивному рівні).

ОРІЄНТУВАТИСЯ: в історії виникнення та розвитку броньових захисних матеріалів і засобів індивідуального бронезахисту (на понятійному рівні); в методах

визначення основних властивостей захисних матеріалів (на понятійному рівні), в альтернативних видах зброї: холодної, електричної, газової.

II. Організаційно-методичні вказівки

1. Предметом дисципліни є вивчення основних видів спеціальних засобів індивідуального захисту, їх конструкцій і матеріалів, основних службових властивостей захисних матеріалів, правил використання, зберігання, відновлення та експлуатації різних видів засобів індивідуального бронезахисту.

Методологічну основу викладання дисципліни складають вимоги, які впливають із змісту кваліфікаційної характеристики та професійної програми підготовки офіцерів запасу; а також положень загальної та військової педагогіки і психології, теорії пізнання про єдність теорії, практики та діяльності, суб'єктно-діяльнісний та системно-структурний підхід до навчання.

Значення дисципліни у військовій підготовці студентів визначається тим, що вона разом з іншими спеціальними дисциплінами забезпечує студентів знанням і вміннями, які в межах службово-бойової функції щодо керівництва взводом під час виконання завдань з бойової та гуманітарної підготовки потрібні для виконання типового завдання щодо організації захисту особового складу - шифр уміння ВП.Д.07.У2.26 (див. кваліфікаційну характеристику на с.232).

Вивчення дисципліни також допомагає у розв'язанні практичних завдань щодо підбору, експлуатації, зберігання та відновленню засобів індивідуального захисту і похідного спорядження військовослужбовців.

Викладання дисципліни базується на навчальному матеріалі, вивченому студентами ВНЗ з хімії та матеріалознавства, фізики, математики, прикладної механіки.

Знання та вміння, одержані під час занять, використовуються студентами при вивченні інтегрованих навчальних дисциплін: “Вогнева підготовка”, “Будова та експлуатація бронетанкового озброєння”, “Захист від зброї масового ураження”.

2. Теми курсу вивчаються в порядку, який відповідає підрозділу III даної програми (див. табл. Д.2.).

Таблиця Д.2

**III. План вивчення програми курсу за модулями, темами, видами та змістом
навчальних занять**

№ з/р	Види навчальних занять за модулями	К-ть годин	Модулі, теми та навчальні питання занять
		8	Тема 1. “Основні броньові захисні матеріали у військовій техніці та засобах індивідуального захисту”
1	Лекція №1	2	<p><i>Заняття 1.</i> Історія виникнення і розвитку броньових захисних матеріалів</p> <p>Навчальні питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Навчальні цілі та задачі вивчення основних броньових захисних матеріалів та їх застосування в озброєнні і військовій техніці (ОВТ). 2. Історичні відомості про виникнення, розвиток і застосування в ОВТ броньових захисних матеріалів та засобів індивідуального захисту. 3. Класифікація основних захисних матеріалів та броньових систем. 4. Види броні та броньових систем за способом виготовлення, властивостями та конструктивними особливостями.
2	Групове заняття № 1	2	<p><i>Заняття 2.</i> Основні захисні матеріали</p> <p>Навчальні питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Металеві захисні матеріали: броньові сталі, алюміній, титан та їх сплави. 2. Неметалеві захисні матеріали: пластмаси, кераміка,

			тканини, гума, композити, металеве скло.
3	Групове заняття № 2	2	<i>Заняття 3.</i> Основні властивості броньових захисних матеріалів, що застосовуються у військовій техніці і Продовження табл. Д.2
			засобах індивідуального захисту Навчальні питання: 1. Основні механічні властивості броньових захисних матеріалів. 2. Живучість броні. Контроль якості броньових захисних матеріалів. 3. Рівень захисних властивостей і кулестійкість матеріалів засобів індивідуального бронезахисту за вимогами стандартів ГОСТ Р 50744–95 і NIJ 0101.03 (Національного інституту юстиції США).
4	Практичне заняття № 1	2	<i>Заняття 4.</i> Визначення властивостей захисних матеріалів Навчальні питання: 1. Визначення механічних властивостей захисних матеріалів. 2. Оцінка кулестійкості та заброневої контузійної травми при застосуванні засобів індивідуального бронезахисту.
		7	Тема 2. “Бойове застосування засобів індивідуального захисту, їх відновлення в польових умовах”
5	Лекція №2	2	<i>Заняття 1.</i> Бойове застосування пасивних засобів індивідуального захисту. Навчальні питання: 1. Класифікація засобів індивідуального захисту. Основні види і вимоги до застосування пасивних засобів індивідуального захисту. 2. Класи захисту бронежилетів, їх конструктивні особливості та бойове застосування залежно від типів

			базових бронешарів.
Продовження табл. Д.2			
			3. Похідне спорядження військовослужбовця. 4 Відновлення і модернізація бронежилетів з минулим строком застосування
6	Групове заняття № 3	2	<i>Заняття 2.</i> Бойове застосування активних засобів індивідуального захисту. Навчальні питання: 1. Основні види активних засобів індивідуального захисту. 2. Холодна та електрична зброя. 3. Бойове застосування газової зброї.
7	Практичне заняття № 2	2	<i>Заняття 3.</i> Відновлення засобів індивідуального захисту в умовах воєнно-польової майстерні Навчальні питання: 1. Техніка безпеки при виконанні робіт з відновлення засобів індивідуального захисту в умовах воєнно-польової майстерні. 2. Виконання робіт з відновлення засобів індивідуального захисту в умовах воєнно-польової майстерні.
8	Контрольне заняття	1	<i>Заняття 4.</i> Проведення тестового контролю якості підготовки студентів за навчальним матеріалом курсу

3. Лекції читати з метою вивчення студентами систематизованих основ наукових знань, взаємозв'язку матеріалу даного курсу з іншими дисциплінами, розкрити стан і перспективи розвитку дисципліни, сконцентрувати увагу студентів на складних вузлових питаннях матеріалу. Лекції повинні стимулювати пізнавальну діяльність студентів, сприяти розвитку їх творчих здібностей. Лекції читати методом усного викладання навчального матеріалу, застосовувати метод творчої дискусії з проблемних питань курсу, а також структурно-асоціативний метод опорних матеріалів.

4. Групові заняття проводити з метою детального вивчення студентами

основних питань лекцій та вивчення нових питань програмного матеріалу, застосовувати метод проблемних дискусій, асоціативні та ігрові методи з базуванням на опорних матеріалах, одержаних із спеціальних журналів або за допомогою комп'ютерної мережі Internet щодо спеціальних засобів індивідуального захисту. Проведення практичних занять повинно бути спрямовано на прищеплення студентам початкових навичок розв'язання конкретних практичних задач щодо відновлення та експлуатації засобів індивідуального бронезахисту, а також у систематизації теоретичних положень. Заняття повинні бути забезпечені необхідним обладнанням і інструментом, експлуатаційними матеріалами і зразками.

5. Самостійна підготовка студентів проводиться з метою поширення та поглиблення знань та вмінь, отриманих ними на заняттях під керівництвом викладача. Заняття повинні бути забезпечені методичними вказівками студентам щодо самостійної роботи, навчальною літературою, опорними матеріалами.

6. Вивчення курсу завершувати виконанням контрольних тестових завдань.

Д.4. Навчально-методичні приклади конструювання тестових завдань різних форм відкритого і закритого типів,

розроблені нами до деяких навчальних елементів змістових модулів інтегрованих дисциплін

Для наочності базовим при розробці прикладів конструювання тестових завдань, як теоретичного (словесно-паперового) засобу діагностики, було обрано навчальний матеріал змістових модулів найбільш практично спрямованої інтегрованої дисципліни „Вогнева підготовка”.

Приклад тестового завдання закритого типу з множинним вибором

(із чотирьох відповідей)

Після завдання, що подано нижче, надається чотири відповіді. Виберіть одну правильну відповідь :

1. ВБИВЧА ДІЯ КУЛІ ХАРАКТЕРИЗУЄТЬСЯ

- A. Енергією кулі при зустрічі з цілью
- B. Швидкістю кулі
- B. Масою кулі
- Г. Здатністю кулі пробити перешкоду певної щільності та товщини

Приклад способів збільшення кількості відповідей - дистракторів у тестовому завданні закритого типу з множинним вибором

Виберіть правильну відповідь :

2. ВБИВЧА ДІЯ КУЛІ ХАРАКТЕРИЗУЄТЬСЯ

- A. Енергією кулі при зустрічі з цілью
- B. Швидкістю кулі
- B. Масою кулі
- Г. Здатністю кулі пробити перешкоду певної щільності та товщини
- Д. Правильної відповіді немає
- Е. Всі відповіді правильні

Приклад альтернативного тестового завдання

Виберіть літеру правильної відповіді :

3. ТВЕРДЖЕННЯ, ЩО ЙМОВІРНІСТЬ УРАЖЕННЯ ЦІЛІ ДОРІВНЮЄ ЙМОВІРНОСТІ ВЛУЧЕННЯ В ЦІЛЬ НЕЗАЛЕЖНО ВІД УМОВ СТРІЛЬБИ

- A. Правильне
- Б. Неправильне

**Приклад тестового завдання закритого типу на відповідність
(на асоціативні зв'язки)**

<i>Встановіть відповідність між показниками стрільби та їх сутністю:</i>	
4...6. ПОКАЗНИКИ СТРІЛЬБИ	
4. КУЧНІСТЬ СТРІЛЬБИ	А. Ступінь сполучення точки влучення снаряду при кожному пострілі з точкою цілі
5. ТОЧНІСТЬ СТРІЛЬБИ	Б. Ступінь відповідності результатів стрільби поставленій вогневій задачі
6. ВЛУЧНІСТЬ СТРІЛЬБИ	В. Ступінь угруповання влучень снарядів відносно центру їх розсіювання
	Г. Ступінь сполучення центру розсіювання снарядів (середньої точки влучення) з точкою цілі
	Д. Ступінь відхилення умов стрільби від табличних

**Приклад тестового завдання закритого типу з множинним вибором
декількох правильних відповідей**

<i>Виберіть усі правильні відповіді :</i>
7. ПРИ ПРОВЕДЕННІ ДОСЛІДНИЦЬКИХ СТРІЛЬБ ЕФЕКТИВНІСТЬ СТРІЛЬБИ ОЦІНЮЮТЬ
А. Кількістю снарядів, що влучили в ціль
Б. Кількістю снарядів, що нанесли ураження цілі осколками
В. Кількістю снарядів, що нанесли ураження цілі фугасною дією
Г. Імовірністю ураження цілі
Д. Математичним очікуванням кількості уражених окремих цілей у груповій цілі
Е. Кількістю уражених окремих цілей у груповій цілі
Є. Математичним очікуванням витрати боєприпасів
Ж. Тривалістю стрільби
З. Математичним очікуванням кількості влучень у ціль
І. Витратою боєприпасів
И. Математичним очікуванням часу на виконання вогневої задачі

Приклад тестового завдання закритого типу з множинним вибором

із чисельних відповідей на виконання нескладних математичних розрахунків

Виберіть правильну відповідь :

8. СЕРЕДИННА ПОМИЛКА ПІДГОТОВКИ СТРІЛЬБИ ЗА ДАЛЬНІСТЮ E_d ПРИ СТРІЛЬБІ ІЗ КУЛЕМЕТА РПК НА ВИЗНАЧЕНУ ЗА КАРТОЮ ДАЛЬНІСТЬ ДО НЕРУХОМОЇ ЦІЛІ 500 м. (КУТ ПАДІННЯ $\theta_c = 12$ тис.), У НОРМАЛЬНИХ МЕТЕОБАЛІСТИЧНИХ УМОВАХ І БЕЗ УРАХУВАННЯ ПОМИЛОК ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ, ДОРІВНЮЄ

А. 0,25 м.

Б. 0,3 м.

В. 0,6 м.

Г. 2,5 м.

Д. 3 м.

Е. 5 м.

Є. 6 м.

Ж. 25 м.

З. 50 м.

Приклад тестового завдання закритого типу з множинним вибором

із чисельних відповідей на правильність їх розміщення (без розрахунків)

Виберіть літеру правильної відповіді :

9. КІЛЬКІСТЬ УСІХ ВЛУЧЕНЬ, ЩО МІСТИТЬ ЦЕНТРАЛЬНА СМУГА ЕЛІПСУ РОЗСІЮВАННЯ СНАРЯДІВ, ПОЛОВИНА ШИРИНИ ЯКОЇ Є СЕРЕДИННИМ ВІДХИЛЕННЯМ, ДОРІВНЮЄ

А. 25 %

Б. 35 %

В. 50 %

Г. 70 %

Д. 90 %

Е. 100 %

Приклад фасетного тестового завдання закритого типу з множинним вибором

(із п'яти відповідей)

У поданому нижче фасетному тестовому завданні знайдіть правильну відповідь на кожне з двох запитань :

10/11. (БРОНЕБІЙНИЙ ПІДКАЛІБЕРНИЙ / КУМУЛЯТИВНИЙ) СНАРЯД ПРОБИВАЄ БРОНЮ ТОВЩИНОЮ

- А. 1 калібр
- Б. 1,5 – 2 калібру
- В. 2 - 3 калібру
- Г. 3 - 4 калібру
- Д. 4 – 5 калібрів

Приклад альтернативного фасетного тестового завдання закритого типу

У поданому нижче фасетному тестовому завданні знайдіть правильну відповідь на кожне з двох запитань :

12/13. ТВЕРДЖЕННЯ, ЩО (ЗАКОН РОЗСІЮВАННЯ / ПЛОЩА РОЗСІЮВАННЯ) В БУДЬ-ЯКИХ УМОВАХ СТРІЛЬБИ НЕ ЗМІНЮЄТЬСЯ

- А. Правильне
- Б. Неправильне

Приклад тестового завдання відкритого типу на доповнення

Доповніть твердження:

14. СТУПІНЬ ВІДПОВІДНОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ СТРІЛЬБИ ПОСТАВЛЕНІЙ ВОГНЕВІЙ ЗАДАЧІ МАЄ НАЗВУ _____

Приклади однакових тестових завдань різних типів

Тестове завдання закритого типу з множинним вибором

Виберіть літеру правильної відповіді :

15. КРЕСЛЕННЯ, ЯКЕ ПОКАЗУЄ ВІДСОТКОВИЙ РОЗПОДІЛ ВЛУЧЕНЬ У СМУГИ, ЩО ДОРІВНЮЮТЬ ЗА ШИРИНОЮ СЕРЕДИННОМУ ВІДХИЛЕННЮ, МАЄ НАЗВУ

- А. Серцевина розсіювання
- Б. Еліпс розсіювання
- В. Шкала розсіювання
- Г. Закон ураження цілі
- Д. Імовірність влучення в ціль

Тестове завдання відкритого типу на доповнення

Доповніть твердження:

16. КРЕСЛЕННЯ, ЯКЕ ПОКАЗУЄ ВІДСОТКОВИЙ РОЗПОДІЛ ВЛУЧЕНЬ У СМУГИ, ЩО ДОРІВНЮЮТЬ ЗА ШИРИНОЮ СЕРЕДИННОМУ ВІДХИЛЕННЮ, МАЄ НАЗВУ _____

Приклад тестового завдання відкритого типу на корекцію помилок

Знайдіть і виправте помилку в поданому нижче загальному формулюванні закону розсіювання снарядів:

17. ПРИ ДОСТАТНЬО ВЕЛИКІЙ КІЛЬКОСТІ ПОСТРІЛІВ У ПРАКТИЧНО ОДНАКОВИХ УМОВАХ РОЗСІЮВАННЯ СНАРЯДІВ РІВНОМІРНО, СИММЕТРИЧНО І НЕБЕЗМЕЖНО

Відповідь : Замість _____ треба писати _____.

Приклад тестових завдань відкритого типу на цитування доведень

Знайдіть правильну відповідь і обґрунтуйте її, процитувавши відповідний закон або положення :

18. ОБ'ЄКТ, ЯКИЙ ПОТОНУВ У ВОДІ, ВИТІСНУВ ОБ'ЄМ ВОДИ РІВНИЙ ЙОГО ВАЗІ

А. Правильно, тому що _____

_____

Б. Неправильно, тому що _____

_____

19. ПРИ ДОСТАТНЬО ВЕЛИКІЙ КІЛЬКОСТІ ПОСТРІЛІВ У ПРАКТИЧНО ОДНАКОВИХ УМОВАХ РОЗСІЮВАННЯ СНАРЯДІВ НЕРІВНОМІРНО, СИМЕТРИЧНО І НЕБЕЗМЕЖНО

А. Правильно, тому що _____

_____

Б. Неправильно, тому що _____

_____

Приклад комплексного проблемно-ситуаційного відкритого тесту

за навчальним матеріалом варіативного курсу

“Засоби індивідуального захисту”

Опис ситуації.

Ви працюєте тілоохоронцем. Вас та Вашого клієнта підвищеного ризику чекає ділова поїздка тривалістю до 12 годин. Вам необхідно підібрати засоби індивідуального захисту (ЗІЗ) для Вас самого та особи, яку Ви охороняєте.

Обґрунтуйте Ваш вибір та надайте відповіді на додаткові питання.

Види ЗІЗ	ЗІЗ для тілоохоронця	ЗІЗ для особи, яку охороняють
Бронежилет		

Захисний шолом		
Газова зброя		
Холодна зброя		
Електрична зброя		
Додаткові види		
ЗІЗ		

1. Який захисний матеріал застосовано у броньовому одязі? _____

_____

2. Вкажіть приблизно захисні властивості цього матеріалу:

а) механічні властивості: _____

_____

б) кулестійкість: _____

_____

в) приблизна оцінка можливої заброневої контузійної травми: _____

_____

3. Визначте клас захисту броньового одягу _____

_____

4. Як модернізувати бронежилет з минулим строком гарантування? _____

_____

Приклади обґрунтування.

Обрано бронежилет “Граніт” тому, що він прихованого носіння, має напівжорстку броню, важить приблизно 6 кг. і забезпечує при цьому 3 клас захисту (від автомата АК – 74, на відстані 25 м.).

Обрано аерозольні газові балончики “Черемуха-10” або “Скорпіон-5001”, тому що очікуються дії по захисту від собак на відкритій місцевості, а до складу газу крім МПК – синтетичного аналога капсаїцину (екстракту червоного перцю) входить і речовина, яка викликає страх у собак.

Електрошокери - паралізатори не обрано, тому що їх застосовують тільки на ближній дистанції, крім того може сісти батарейка.

Приклад завдання на виконання відкритого тесту – есе (короткого твору)

Виберіть самостійно із переліку завдань на самостійну підготовку таке завдання, розв'язання якого допоможе Вам краще відповісти на питання поданого вище комплексного проблемно-ситуаційного тесту, а в майбутній діяльності упоратися з аналогічними ситуаціями, та виконайте його письмово на окремому папері у вільній формі.